

Nada Bezić
***Topografski aspekt početaka
diskografske industrije u Zagrebu***

Hrvatsko muzikološko društvo, 23. Godišnji susret
Zagreb, 20. svibnja 2022.

Istraživanje u okviru projekta

Diskografska industrija u Hrvatskoj od 1927. do kraja 1950-ih

i za izlaganje

*„New kid in town“ – beginnings and topography
of the record industry in Zagreb (Croatia)*

na kongresu IMS u Ateni, kolovoz 2022.
s temom *Music across Borders*

Glazbena topografija

sveukupnost lokacija pojavnosti glazbe:

mjesta na kojima se glazba

sluša ili izvodi,
podučava

mjesta koja omogućavaju distribuciju glazbe,
notnog ili zvučnog zapisa te instrumenata

mjesta koja čuvaju spomen na glazbenike
kroz spomen-obilježja

Glazbena topografija Zagreba, 2011.

sveukupnost lokacija pojavnosti glazbe:

mjesta na kojima se glazba

**sluša ili izvodi,
podučava**

mjesta koja omogućavaju distribuciju glazbe,
notnog ili zvučnog zapisa te instrumenata

**mjesta koja čuvaju spomen na glazbenike
kroz spomen-obilježja**

Glazbena topografija Zagreba, 2022.

sveukupnost lokacija pojavnosti glazbe:

mjesta na kojima se glazba

**sluša ili izvodi,
podučava**

**mjesta koja omogućavaju distribuciju glazbe,
notnog ili zvučnog zapisa te instrumenata**

**mjesta koja čuvaju spomen na glazbenike
kroz spomen-obilježja**

Topografija diskografske industrije u Zagrebu

(Lokacije distribucije ploča ili glazbe s ploča)

1. Proizvodnja ploča: tvornice
2. Prodaja ploča: specijalizirane trgovine ploča i gramofona, ostale trgovine
3. Emitiranje ploča: radio

(Lokacije na kojima se slušaju ploče)

4. Slušanje ploča: građanski domovi, javna mjesta (npr. hoteli)

1. Proizvodnja: tvornice

tvornice šelak ploča u Zagrebu:

Edison Bell Penkala, 1926-1937

Elektroton, 1938-1947

Jugoton, 1947- (danas Croatia Records)

Edison Bell Penkala, 1926-1937

izrada gramofonskih ploča: Branimirova (Baroševa) 43
zgrada podignuta 1910., arhitekti: Hönisberg & Deutsch,
nadogradnja Rudolf Lubynski
investitor: Edmund Moster i drug

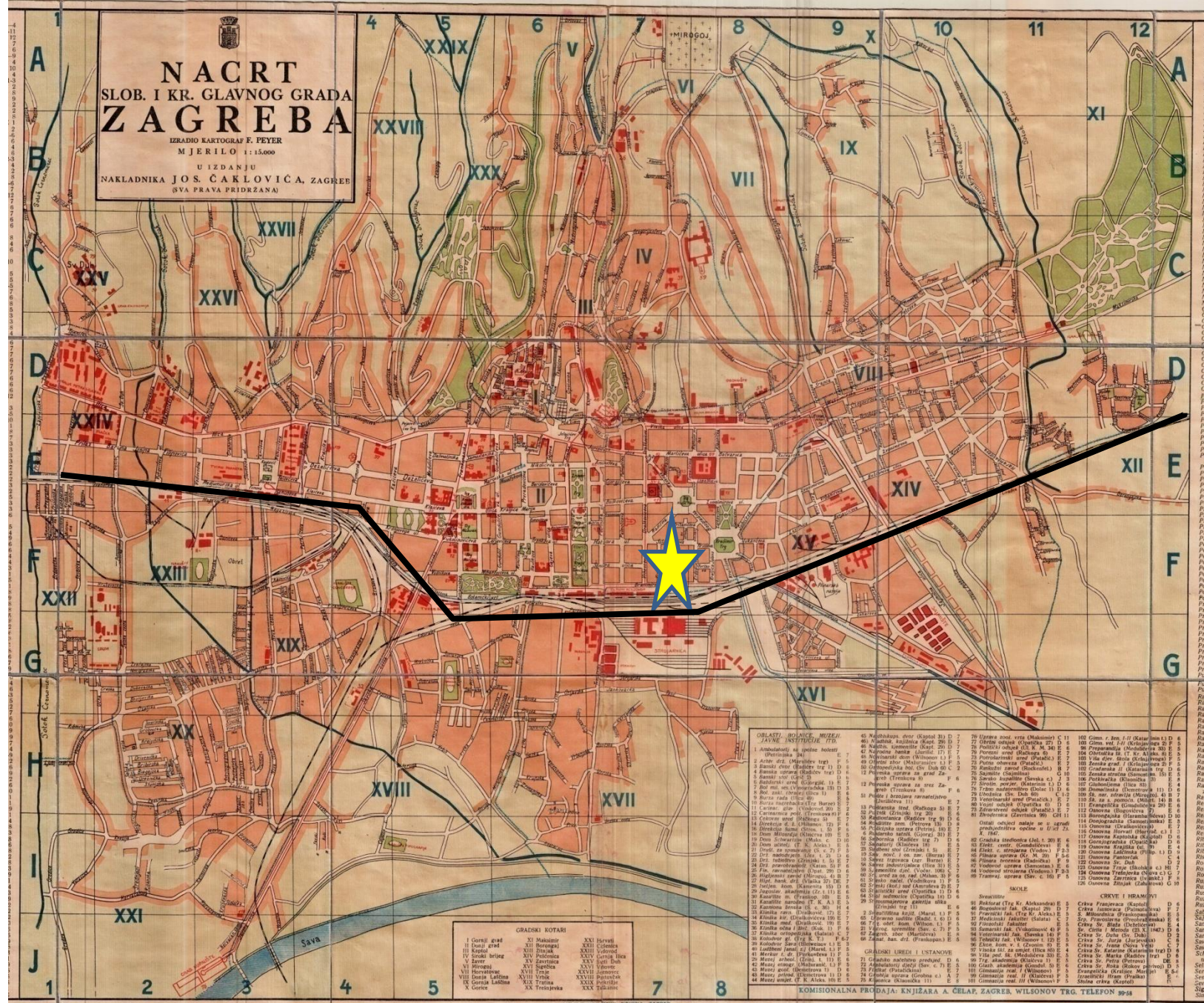

NACRT SLOB. I KR. GLAVNOG GRADA ZAGREBA

IZRAĐIO KARTOGRAF F. FEYER
MJERILO 1:15.000

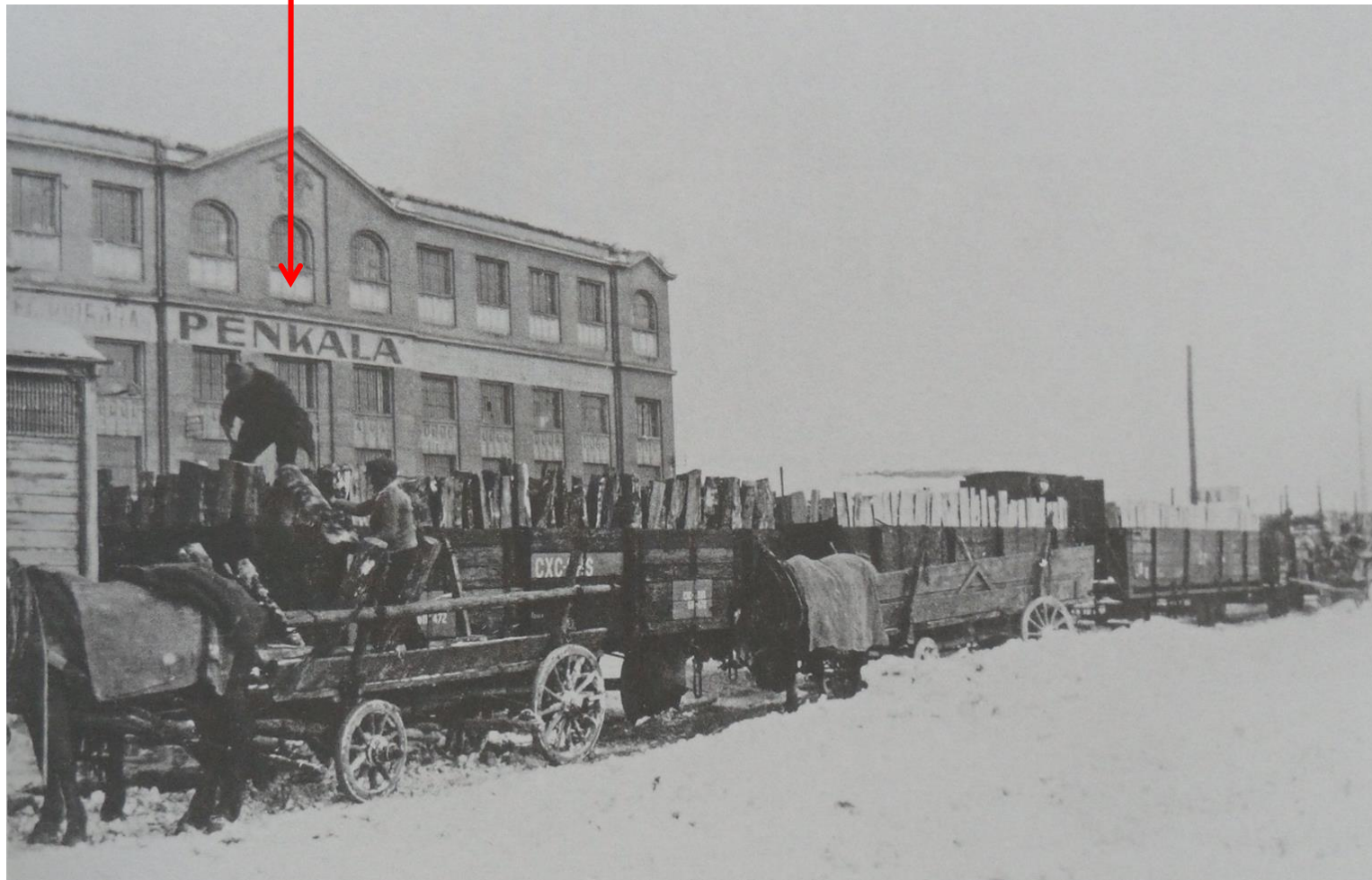
U IZDANJU
NAKLADNIKA JOS. ČAKLOVIĆA, ZAGREB
(SVA PRAVA PRIDRŽANA)

1930.

OBILATI IMENICE MUZEJI JAVNE INSTITUCIJE, ITO.		GRADSKI LICEJI I USTANOVE	
1. Ambulanta za opću bolnicu	2. Ambulanta za opću bolnicu	1. Glavna gimnazija	2. Glavna gimnazija
3. Anđel dr. (Miroslav trg)	4. Anđel dr. (Miroslav trg)	3. Glavna gimnazija	4. Glavna gimnazija
5. Anđel dr. (Miroslav trg)	6. Anđel dr. (Miroslav trg)	5. Glavna gimnazija	6. Glavna gimnazija
7. Anđel dr. (Miroslav trg)	8. Anđel dr. (Miroslav trg)	7. Glavna gimnazija	8. Glavna gimnazija
9. Anđel dr. (Miroslav trg)	10. Anđel dr. (Miroslav trg)	9. Glavna gimnazija	10. Glavna gimnazija
11. Anđel dr. (Miroslav trg)	12. Anđel dr. (Miroslav trg)	11. Glavna gimnazija	12. Glavna gimnazija
13. Anđel dr. (Miroslav trg)	14. Anđel dr. (Miroslav trg)	13. Glavna gimnazija	14. Glavna gimnazija
15. Anđel dr. (Miroslav trg)	16. Anđel dr. (Miroslav trg)	15. Glavna gimnazija	16. Glavna gimnazija
17. Anđel dr. (Miroslav trg)	18. Anđel dr. (Miroslav trg)	17. Glavna gimnazija	18. Glavna gimnazija
19. Anđel dr. (Miroslav trg)	20. Anđel dr. (Miroslav trg)	19. Glavna gimnazija	20. Glavna gimnazija
21. Anđel dr. (Miroslav trg)	22. Anđel dr. (Miroslav trg)	21. Glavna gimnazija	22. Glavna gimnazija
23. Anđel dr. (Miroslav trg)	24. Anđel dr. (Miroslav trg)	23. Glavna gimnazija	24. Glavna gimnazija
25. Anđel dr. (Miroslav trg)	26. Anđel dr. (Miroslav trg)	25. Glavna gimnazija	26. Glavna gimnazija
27. Anđel dr. (Miroslav trg)	28. Anđel dr. (Miroslav trg)	27. Glavna gimnazija	28. Glavna gimnazija
29. Anđel dr. (Miroslav trg)	30. Anđel dr. (Miroslav trg)	29. Glavna gimnazija	30. Glavna gimnazija
31. Anđel dr. (Miroslav trg)	32. Anđel dr. (Miroslav trg)	31. Glavna gimnazija	32. Glavna gimnazija
33. Anđel dr. (Miroslav trg)	34. Anđel dr. (Miroslav trg)	33. Glavna gimnazija	34. Glavna gimnazija
35. Anđel dr. (Miroslav trg)	36. Anđel dr. (Miroslav trg)	35. Glavna gimnazija	36. Glavna gimnazija
37. Anđel dr. (Miroslav trg)	38. Anđel dr. (Miroslav trg)	37. Glavna gimnazija	38. Glavna gimnazija
39. Anđel dr. (Miroslav trg)	40. Anđel dr. (Miroslav trg)	39. Glavna gimnazija	40. Glavna gimnazija
41. Anđel dr. (Miroslav trg)	42. Anđel dr. (Miroslav trg)	41. Glavna gimnazija	42. Glavna gimnazija
43. Anđel dr. (Miroslav trg)	44. Anđel dr. (Miroslav trg)	43. Glavna gimnazija	44. Glavna gimnazija
45. Anđel dr. (Miroslav trg)	46. Anđel dr. (Miroslav trg)	45. Glavna gimnazija	46. Glavna gimnazija
47. Anđel dr. (Miroslav trg)	48. Anđel dr. (Miroslav trg)	47. Glavna gimnazija	48. Glavna gimnazija
49. Anđel dr. (Miroslav trg)	50. Anđel dr. (Miroslav trg)	49. Glavna gimnazija	50. Glavna gimnazija
51. Anđel dr. (Miroslav trg)	52. Anđel dr. (Miroslav trg)	51. Glavna gimnazija	52. Glavna gimnazija
53. Anđel dr. (Miroslav trg)	54. Anđel dr. (Miroslav trg)	53. Glavna gimnazija	54. Glavna gimnazija
55. Anđel dr. (Miroslav trg)	56. Anđel dr. (Miroslav trg)	55. Glavna gimnazija	56. Glavna gimnazija
57. Anđel dr. (Miroslav trg)	58. Anđel dr. (Miroslav trg)	57. Glavna gimnazija	58. Glavna gimnazija
59. Anđel dr. (Miroslav trg)	60. Anđel dr. (Miroslav trg)	59. Glavna gimnazija	60. Glavna gimnazija
61. Anđel dr. (Miroslav trg)	62. Anđel dr. (Miroslav trg)	61. Glavna gimnazija	62. Glavna gimnazija
63. Anđel dr. (Miroslav trg)	64. Anđel dr. (Miroslav trg)	63. Glavna gimnazija	64. Glavna gimnazija
65. Anđel dr. (Miroslav trg)	66. Anđel dr. (Miroslav trg)	65. Glavna gimnazija	66. Glavna gimnazija
67. Anđel dr. (Miroslav trg)	68. Anđel dr. (Miroslav trg)	67. Glavna gimnazija	68. Glavna gimnazija
69. Anđel dr. (Miroslav trg)	70. Anđel dr. (Miroslav trg)	69. Glavna gimnazija	70. Glavna gimnazija
71. Anđel dr. (Miroslav trg)	72. Anđel dr. (Miroslav trg)	71. Glavna gimnazija	72. Glavna gimnazija
73. Anđel dr. (Miroslav trg)	74. Anđel dr. (Miroslav trg)	73. Glavna gimnazija	74. Glavna gimnazija
75. Anđel dr. (Miroslav trg)	76. Anđel dr. (Miroslav trg)	75. Glavna gimnazija	76. Glavna gimnazija
77. Anđel dr. (Miroslav trg)	78. Anđel dr. (Miroslav trg)	77. Glavna gimnazija	78. Glavna gimnazija
79. Anđel dr. (Miroslav trg)	80. Anđel dr. (Miroslav trg)	79. Glavna gimnazija	80. Glavna gimnazija
81. Anđel dr. (Miroslav trg)	82. Anđel dr. (Miroslav trg)	81. Glavna gimnazija	82. Glavna gimnazija
83. Anđel dr. (Miroslav trg)	84. Anđel dr. (Miroslav trg)	83. Glavna gimnazija	84. Glavna gimnazija
85. Anđel dr. (Miroslav trg)	86. Anđel dr. (Miroslav trg)	85. Glavna gimnazija	86. Glavna gimnazija
87. Anđel dr. (Miroslav trg)	88. Anđel dr. (Miroslav trg)	87. Glavna gimnazija	88. Glavna gimnazija
89. Anđel dr. (Miroslav trg)	90. Anđel dr. (Miroslav trg)	89. Glavna gimnazija	90. Glavna gimnazija
91. Anđel dr. (Miroslav trg)	92. Anđel dr. (Miroslav trg)	91. Glavna gimnazija	92. Glavna gimnazija
93. Anđel dr. (Miroslav trg)	94. Anđel dr. (Miroslav trg)	93. Glavna gimnazija	94. Glavna gimnazija
95. Anđel dr. (Miroslav trg)	96. Anđel dr. (Miroslav trg)	95. Glavna gimnazija	96. Glavna gimnazija
97. Anđel dr. (Miroslav trg)	98. Anđel dr. (Miroslav trg)	97. Glavna gimnazija	98. Glavna gimnazija
99. Anđel dr. (Miroslav trg)	100. Anđel dr. (Miroslav trg)	99. Glavna gimnazija	100. Glavna gimnazija

PENKALA

kako čuvamo industrijsku baštinu...

Edison Bell Penkala

snimanje 1927-1933: Teslina 7, danas Zagrebačko kazalište mladih

Domagoj Marić: *Sto godina zagrebačkog Music Halla, Vijenac*, 714-716, 2021.

Edison Bell Penkala

snimanje 1927-1933 : Teslina 7

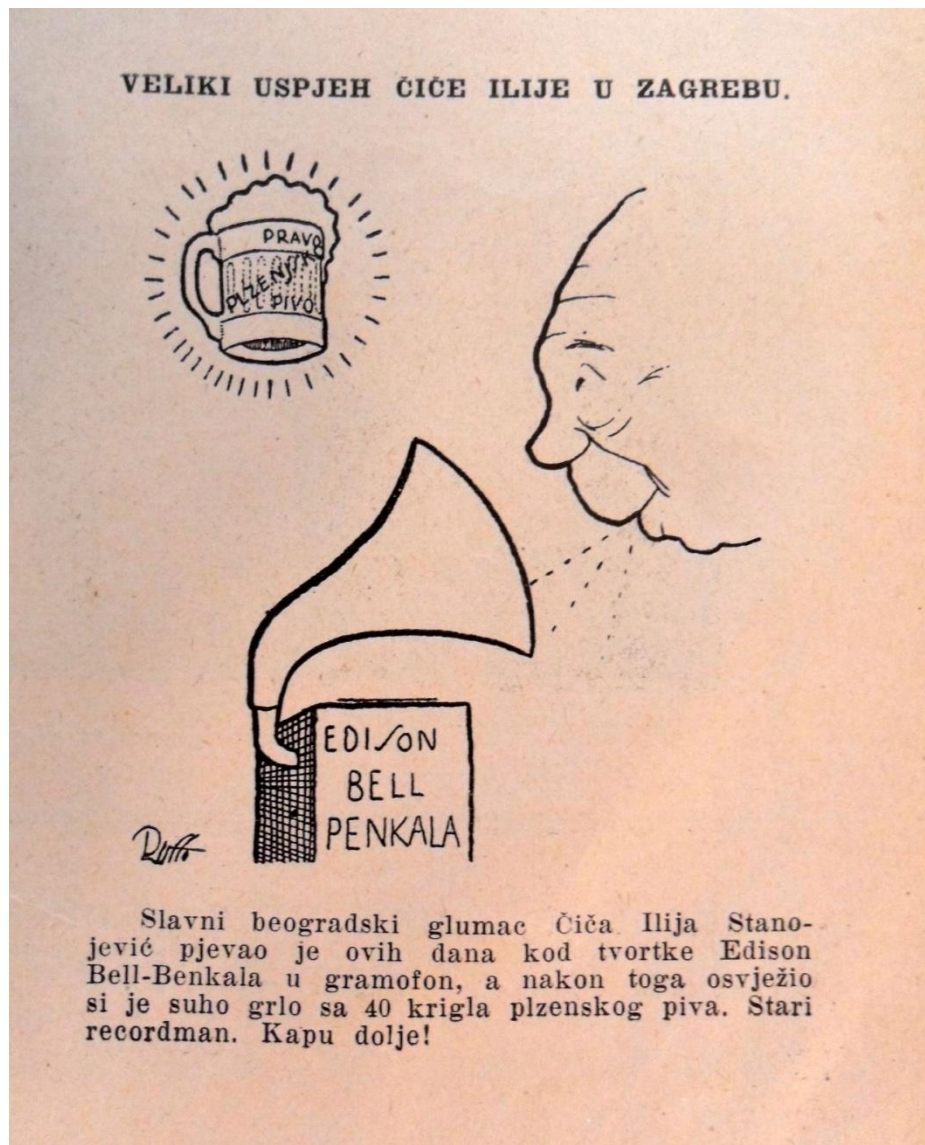

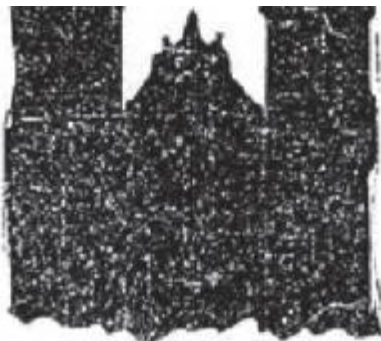
Snimanje glasa električnim putem najnovija je tečevina. U Jugoslaviji uvela tvrtka Edison-Bell-Penkala takvo snimanje gramofonskih ploča. Na našoj slici vidim

naslov: “Fotografiranje glasa”

srpski komičar Čiča Ilija
Stanojević snima ploču za
Edison Bell Penkala

časopis *Kulisa*

obavit će domaća tvornica gramofona
i gramofonskih ploča EDISON BELL
PENKALA Ltd. Zagreb

gramofonsko

snimanje na daljinu

Snimat će se božićne pjesme pjevane
od zagrebačkih klerika, uz sudjelovanje
prisutne publike, pod osobnim ravna-
njem g. N. Fallera, opernog ravnatelja.
Gramofonsko snimanje na daljinu, po-
moću telefonskog električnog voda,
predstavlja danas

senzaciju tehnike!

Da bi ove ploče naših božićnih pie-
sama ispane što savršenije i veličajnije

**pozivamo zagrebačko
gradjanstvo**

da u što većem broju prisustvuje ovom
velikom činu u našoj stolnoj crkvi, te
da sudjeluje skupnim pjevanjem.

Vaš glas u gramofonu!

Edison Bell Penkala Ltd
Zagreb

snimanje božićnih pjesama u katedrali
prosinac 1927.

oglas u *Jutarnjem listu*

Godine 1963., 11. rujna bio je po mnogočemu veliki događaj koji je obilježio glazbu na ovom području.

Siniša Pavić: Jugoton je proizvodio više od 16 milijuna vinila godišnje
Novi list, 14. 9. 2015.

ROĐEN JE NOVI „JUGOTON“

Zabavna muzika izgradila džina

Detalji odeljenja za presnimavanje. U fabrici postoji i moderna akustična dvorana za snimanje. Oni će ovde moći da snimaju najoslovnije kompozicije u originalnom izvorniku i da ih presimaju na svoje magnetofonske trake. To će biti garancija brže izmene repertoara

NOVA „JUGOTONOVA“ TVORNICA PLOČA NIJE SAMO SPEKTAKUL ZA OKO I VIŠE, BOLJE, KVALITETNIJE, LEPŠE, JEFTEINJE — OBEĆAVA CITAOCIMA „RITMA“ DRUG SLAVKO KOPUN, DIREKTOR „JUGOTONA“

U sredi, 11. septembra u 11 časova pre podne, u Zagrebu je svečano posvećena u pogon nova tvornica gramofonskih ploča „Jugotona“, imponozantno zdanje koje omogućuje kompletan proces savremene moderne proizvodnje.

Najpre se obraćamo onima koji vole statistiku: nova tvornica gramofonskih ploča zahvata prostor od 33.000 kvadratnih metara površine, od čega je na 8000 izgrađeno ili objekata razne veličine. Elegatne, svetle, supermoderne zgrade koje se ne stide sunca.

Nova tvornica — nov rezultat rada. Od nespretnosti, nedoterevanosti i zanatske pre-

tvornica Jugoton,
u Dubravi od 1963.

Siniša Škarica:
Tvornica glazbe – priče iz Dubrave

izložba “Istočno od raja”

2. Prodaja: trgovine ploča i gramofona, ostale trgovine

Prvo i najveće tvorničko skladište gramofona i ploča

M. DRUCKER

Ilica 39 • ZAGREB • 39 Ilica

Prodaja samo zajamčenih novih ploča.

Solidna podvorbal

Solidna podvorbal

Najveća zaliha gramofona i fonografa u najboljoj vrsti!

Prodaja uz tvorničke cijene!

Veliki izbor dvustranih ploča „GRAMOFON“ (sa oznakom „pisači anđeo“), „ODEON“, „FONOTIPIA“, „SOKOL“, „JUMBO“, „FAVORIT“, „ZONOFON“, „LYROFON“ i inih tvoriva, i to snimke hrvatske, srpske, bosanske, slovenske i internacionalne. Velika zaliha najbolje vrsti igala, membrana, pera i drugih sastojina.

Stare i rabljene ploče uzimam u zamjenu.

Svakovrsne popravke obavljam točno i jeftino u vlastitoj radionici.

trgovina Mavra Druckera, Ilica 39

trgovina Edison Bell Penkala

prolaz Oktogon, Ilica 5

palača Prve hrvatske štedionice (većinski vlasnik tvornice)

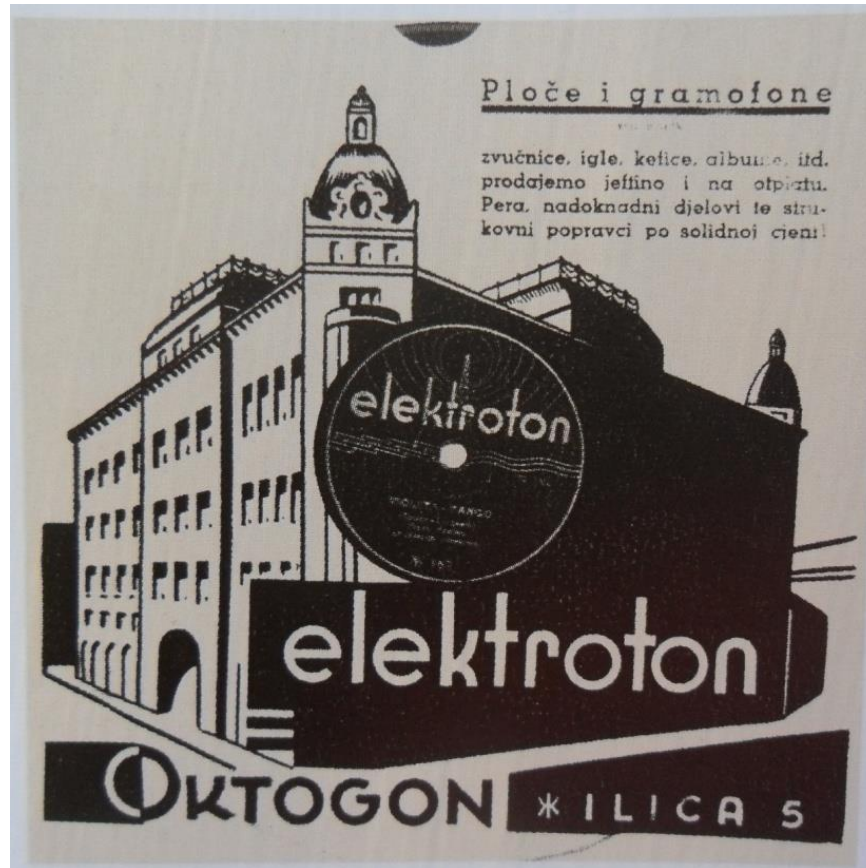
arhitekt: Josip Vancaš

Irma Pollak

“upraviteljica
gramofonskog
salona”

omotnica ploče Elektrotona

Zagrebački zbor = velesajam, između Martićeve i Trga žrtava fašizma

300 električnih snimaka

pod ličnom upravom gospode profesora:

Albini, Faller, Sachs, Smodek, Baranović i Tijardović

**Najobljubljeniji operni i operetni
pjevači odnosno pjevačice pjevaju
isključivo za naše ploče.**

**Vašu najmiliju operu i operetu, te svaku pjesmu moći ćete slušati
u vašem jeziku i od vašeg najmilijeg umjetnika.**

Slijedeći umjetnici pjevaju isključivo za naše ploče:

Opere i narodne pjesme:

gdje. Marta Pospišil

Zika

Vessel-Polla

Nožinić

Sestre M. i D. Oblak

gg. Vušković

Milutinović

Cvijanović

Rijavec

Hrzić

Primožić

Vičar

Griff

Operete i šlageri:

gdje. Irma Pollak

Dubajić

gg. Paljetak

Dubajić

oglas za paviljon na Zagrebačkom zboru, rujan 1927.

3. Radio

Prva lokacija Radio Zagreba: Trg sv. Marka 9, dvorišna zgrada

4. Slušanje ploča: građanski domovi, javna mjesta

hotel Esplanade,
plesno natjecanje, glazba s ploča, 1930.

ploče u građanskim obiteljima:

obitelj Erlich – Zdvoržak, Mesnička ulica

Mirnik, Mihanovićeve ulica

“Plesna glazba u vlastitom domu
i staro i mlado”

Svijet, 11. 12. 1926.

NAJUGODNIJI PRATILAC JEST GRAMOFONSKI APARAT

His Master's voice
Columbia

EDISON BELL APARATI
u kovčezima od

Dinara 740--
NA OBROČNU OTPLATU
ZA SVAKOGA

Najnovije ploče električno
snimljene
na skladištu

POSJETITE NAŠ
GRAMOFONSKI SALON
bez obveze na kupaju.
ILICA 5. (OKTOGON)
upraviteljica gđja. Irma
Poffak.

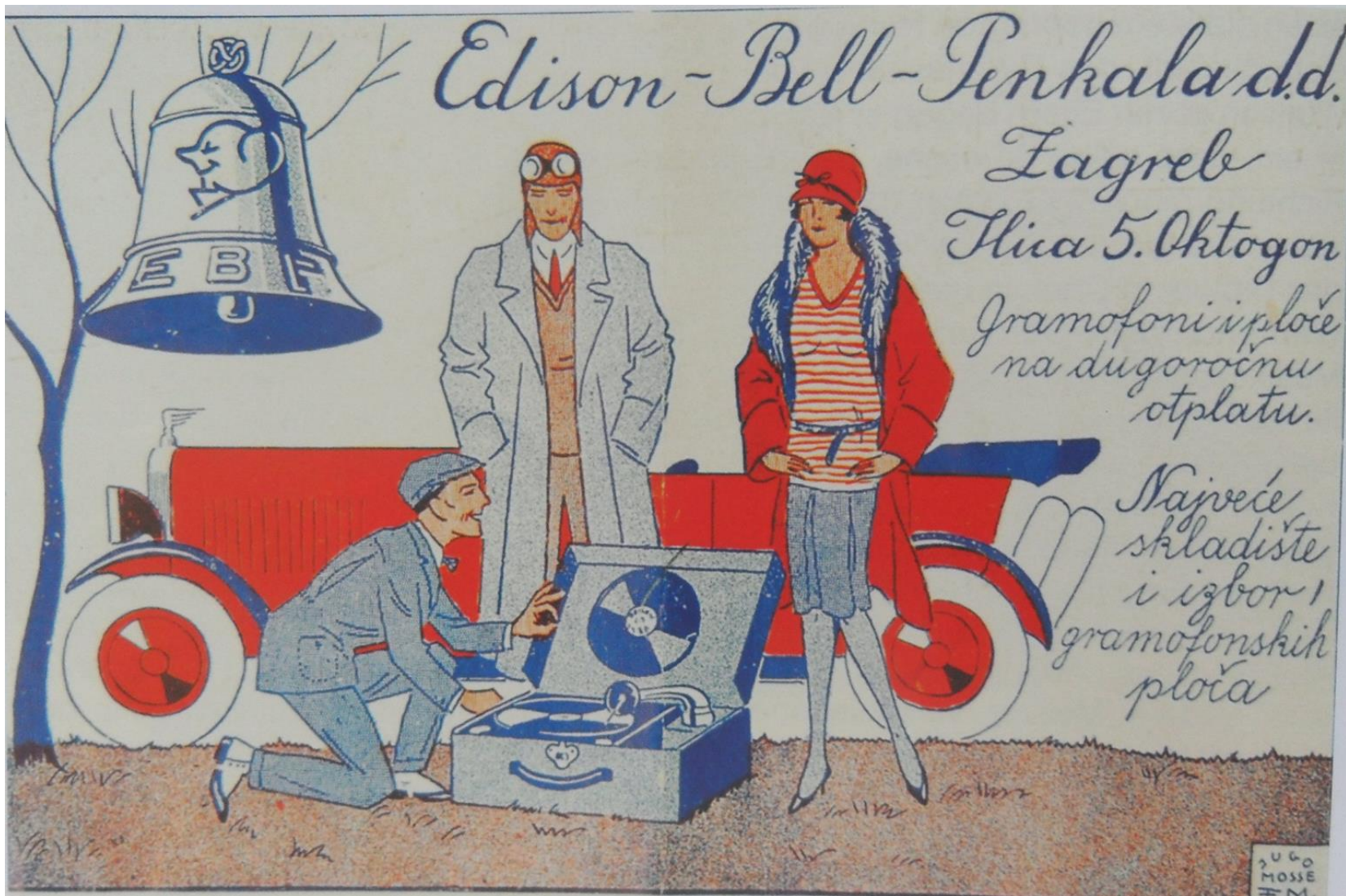
2197

Edison Bell Penkala Ltd. Zagreb

“Najugodniji pratilac
jest gramofonski aparat”

“Najnovije ploče električno
snimljene na skladištu”

Jutarnji list, 1927.

Edison-Bell-Tenkala d.d.

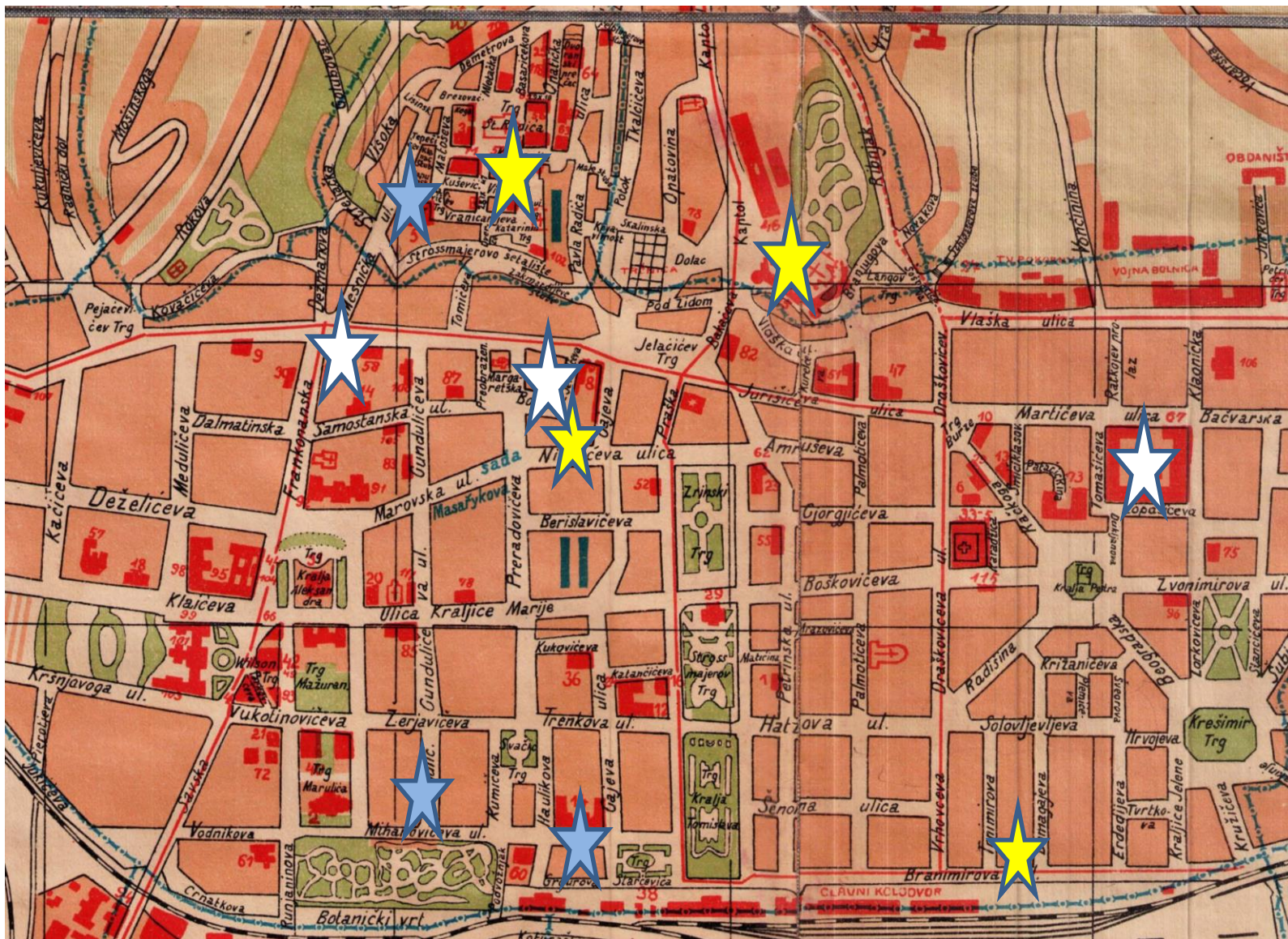
Zagreb

Trg 5. Oktogon

Gramofoni i ploče
na dugoročnu
otplatu.

Najveće
skladište
i izbor
gramofonskih
ploča

UGO
MOSE
M.

lokacije

1927.

1930.